

XXXVII Zjazd Ornitologów Śląska

37th Meeting of Silesian Ornithologists

Andrzej Dyrzcz, Hanna Sztwiertnia. Powitanie uczestników, otwarcie Zjazdu.

Tadeusz Stawarczyk, Bartosz Smyk. Zmiany w awifaunie Śląska na przestrzeni dwóch wieków badań ornitologicznych.

Bartosz Smyk, Tadeusz Stawarczyk. Liczenia średniolicznych ptaków lęgowych na Śląsku – podsumowanie pierwszego roku akcji „Kwadraty 2x2”.

Sławomir Rubacha. Sytuacja pójdzki na Śląsku.

Paweł Kołodziejczyk. Rzadkie ptaki na Śląsku w 2015 roku.

Jiří Flousek, Bożena Gramsz, Tomáš Telenský. „Atlas ptaków lęgowych Karkonoszy” po 20 latach („Atlas hnízdního rozšíření ptáků Krkonoš” po 20 letech).

Romuald Mikusek, Marek Kołodziejczyk. W gnieździe uszatki błotnej.

Joanna Frankiewicz. Czy pokląskwie grozi wymarcie? Wnioski z obrad 1st European Whinchat Symposium.

Marek Stajszczyk. Kulik cienkodzioby – dead or alive?

Jan Lontkowski. Oznaczanie srokosza *Lanius excubitor homeyeri*.

Karol Kustus, Andrzej Wuczyński. O kolizjach drogowych ze zwierzętami – zarys zagadnienia i wstępne wyniki Ogólnopolskiego Rejestru Śmiertelności Zwierząt na Drogach.

Małgorzata Pietkiewicz. Obrączkowanie ptaków z korzyścią dla faunistyki na przykładzie obozu Bukówka.

Paweł Kołodziejczyk. Wręczenie Złotych Ślepowronów.

Krzysztof Konieczny. Ptaki i inne zwierzęta na krańcu świata.

XXXVII Zjazd Ornitologów Śląska odbył się w dniach 19–21 lutego 2016 w odnowionej formule: goście zaproszeni zostali do ośrodka wypoczynkowego nad Zbiornikiem Turawskim, gdzie przewidziano możliwość noclegu, wyżywienia i integracji wieczornej dla wszystkich chętnych. Patronat nad Zjazdem objęli przedstawiciele znanych marek sprzętu optycznego: Nikon i Meopta. Oprócz nich swoje stoiska zaprezentowali: księgarnia przyrodnicza Przyrodnicze.pl oraz autor rękodziela ARTNatura Michał Molicki.

W Zjeździe wzięło udział ponad 100 osób (fot. 1). W sobotę 20 lutego zaprezentowano 12 wystąpień w kolejności przedstawionej powyżej.

W pierwszym wystąpieniu Tadeusz Stawarczyk i Bartosz Smyk zaprezentowali stan poznania awifauny Śląska od początku prowadzenia badań ornitologicznych w naszym regionie. Dowiedzieliśmy się, że lista regionalna wszystkich stwierdzonych ptaków liczy 377 gatunków, z których 232 były tu kiedykolwiek lęgowe (po 2010 roku już tylko 198 gatunków). Stan wiedzy (ka-

tegorie występowania poszczególnych gatunków) został przedstawiony w pracy opublikowanej w numerze 22 „Ptaków Śląska”.

Po pierwszym roku prowadzenia akcji „Kwadraty 2x2” wstępne wyniki poznania średnio licznych gatunków ptaków przedstawił Bartosz Smyk. Ponad 70 obserwatorów skontrolowało 105 z 2000 pierwotnie wylosowanych powierzchni o wymiarach 2x2 km. Najpowszechniejszym gatunkiem okazał się gąsiorek, obecny na 98% skontrolowanych kwadratów. Z listy wytypowanych do liczenia gatunków ani razu nie stwierdzono muchołówki małej, słowika szarego i dzierlatki. Powierzchnie wybrane do pierwszych liczeń nie były jednak równomiernie rozlokowane w regionie, nie odzwierciedlały też udziału wszystkich siedlisk (np. niewiele wiadomo o siedliskach leśnych), dlatego apelowano o udział w akcji w kolejnych sezonach wiosennych.

Sławek Rubacha opowiedział zebranim o trudno wykrywalnej, przez co słabo rozpoznanej liczebnościowo sowie – pójdzce. Historycznie był to ptak rozpowszechniony i liczny na Śląsku, obecnie „zagłębiami” jej występowania są: Dolina Baryczy, Górny Śląsk i okolice Wrocławia. Jej wykrycie utrudnia mało zachęcające siedlisko lęgowe (wsie) oraz jej zmienna reakcja na wabienie głosem.

Kolejne wystąpienie to stały punkt w programie śląskich Zjazdów: Paweł Kołodziejczyk zaprezentował stwierdzenia rzadkich w regionie ptaków z roku 2015. Na uwagę zasługuje pierwsze stwierdzenie skowrończyka krótkopalcowego oraz trzecie stwierdzenia zaroślówki i świstunki żółtawej. Po rewizji Komisji Faunistycznej z regionalnej listy awifauny ubyła kłaskawka

syberyjska. Po tym wystąpieniu udano się na przerwę kawową.

Drugą sesję referatową otworzyła prezentacja o „Atlasie lęgowym ptaków Karkonoszy”, wygłoszona częściowo w języku polskim (Bożena Gramsz), a częściowo w języku czeskim (Jiří Flousek). W prace terenowe przy zbieraniu materiałów do drugiej edycji Atlasu zaangażowanych było 41 osób, kwadraty próbne objęły całą powierzchnię masywu Karkonoszy. Część gatunków na przestrzeni 20 lat zmniejszyła swoją liczebność, przykładowym gatunkiem jest siwerniak, ale część wzrosła liczebnie, np. wójcik.

Romuald Mikusek przedstawił wyniki badań nad uszatką błotną w Dolinie Biebrzy, w tym badania składu pokarmu (93% ofiar stanowił nornik północny). Zaprezentował wiele unikatowych zdjęć i filmów, w tym nagranie tokującego w powietrzu samca, wykonującego opisywane dotąd tylko w literaturze klaskanie skrzydłami.

Joanna Frankiewicz wzięła udział w europejskiej konferencji poświęconej zagrożeniom i ochronie pokląskwy. Na Zjeździe opowiedziała o drastycznym spadku liczebności tego gatunku na zachodzie kontynentu, w tym o całkowitym zaniku gatunku w Luksemburgu. Źródłem problemów są zmiany w rolnictwie, głównie jego intensyfikacja. Na omawianej konferencji zawiązała się grupa robocza mająca na celu wypracowanie metod ochrony gatunku.

Marek Stajszyk na corocznych Zjazdach przedstawia historie gatunków ptaków z różnych powodów rzadkich w naszym regionie. W tym roku wybór padł na być może już wymarłego kulika cienkodziobego. Gatunek ten gnieździł się na Nizinie Zachodniosyberyjskiej, a zimował w

basenie Morza Śródziemnego i na Bliskim Wschodzie. Przeróżne zagrożenia na obszarze łągów, migracji i zimowiska doprowadziły go do stanu zagrożenia wyginieciem.

Tradycyjny wykład o rozpoznawaniu trudnych w identyfikacji gatunków przedstawił Jan Lontkowski. Na tegorocznym Zjeździe poznaliśmy zestaw cech niezbędnych do poprawnego odróżnienia dwóch podgatunków srokosza: ssp. *homeyeri* (tzw. srokosz stepowy) i ssp. *excubitor*.

Głównym partnerem tegorocznego zjazdu był Nikon, którego przedstawiciel zaprezentował nowości w ofercie sprzętu optycznego. Po tej prezentacji zebrani udali się na przerwę obiadową. W trakcie przerw (jak i poza nimi) stale dostępne do testowania były najnowsze lornetki i lunety marek Meopta i Nikon.

Ostatnią sesję referatową otworzył Karol Kustusz. Dotąd nieznaną była dokładna liczba zwierząt ginących na drogach: dane policji są niekompletne i mówią o ok. 20 tysiącach kolizji z dużymi zwierzętami rocznie. Śmiertelność mniejszych zwierząt, takich jak płazy czy ptaki, jest na pewno problemem na znacznie większą skalę. Z myślą o zebraniu dokładniejszych danych na temat wszystkich kolizji, w tym o wyznaczeniu tzw. czarnych punktów, uruchomiono internetową bazę danych „Zwierzęta na drodze”. Do tej pory z zebranych danych wynika, że głównymi ofiarami ruchu drogowego są jeże i lisy, a szczyt kolizyjności przypada na okres wiosny i jesieni.

Małgorzata Pietkiewicz opowiedziała o odbywającym się w Sudetach obozie obrączkarskim Bukówka, tym razem pod kątem możliwości poznania fenologii przelotu gatunków skrytych, trudnych do identyfikacji poza sezonem łągowym, takich jak

przedstawiciele rodzaju *Locustella*. W trakcie prowadzonych w obozie odłowów uzyskano informacje o bardzo późnych jesiennych stwierdzeniach wielu gatunków: pokrzewek, słowików, muchołówek czy dziwonii.

Przedostatnim punktem programu było wręczenie przez prezesa Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego Pawła Kołodziejczyka odznaczeń „Złoty Ślepowron” dla zasłużonych ornitologów. Zwyczaj wręczenia tych odznaczeń przywrócono po siedmiu latach przerwy. Laureatami zostali członkowie ŚTO: Tomasz Maszkało (za wkład w gromadzenie danych w Kartotece Awifauny Śląska), Aleksandra Szurlej-Kiełańska (za pomoc zarządowi ŚTO w prowadzeniu różnorodnych działań ochroniarskich), Ryszard Danielecki (za szerokie propagowanie ŚTO oraz pomoc w prowadzeniu strony internetowej organizacji) oraz jeden obserwator niebędący członkiem ŚTO – Maciej Nagler (za znaczący wkład w gromadzenie danych w Kartotece Awifauny Śląska).

Ostatnim wystąpieniem na tegorocznym Zjeździe była prezentacja zdjęć wykonanych przez Krzysztofa Koniecznego w trakcie wyprawy do Ziemi Ognistej, Georgii Południowej i na Półwysep Antarktyczny.

Po sesjach referatowych uczestnicy udali się na wieczór integracyjny przy ognisku.

W niedzielę 21 lutego uczestnicy Zjazdu będący członkami Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego wzięli udział w corocznym Walnym Zebraniu organizacji. Następnie wszyscy chętni wybrali się nad Zbiornik Turawski, aby wspólnie obserwować ptaki.

Hanna Sztwiertnia

Summary

On 19–21 February 2016 the 37th Meeting of Silesian Ornithologists was held in Turawa by Turawski Reservoir. The meeting was attended by at least 100 people, and 12 lectures were presented, including: Changes in the Silesian avifauna across two centuries of ornithological research, The Little Owl in Silesia, Rare

birds in Silesia in 2015, Atlas of breeding birds of the Karkonosze Mnts., At the nest of the Long-eared Owl, Conclusions from the 1st European Whinchat Symposium, Bird ringing benefits to avifaunistic research – the example of Bukówka Bird-Ringing Camp.

Fot. 1. Uczestnicy XXXVII Zjazdu Ornitologów Śląska w Turawie (fot. M. Pietkiewicz)

Photo 1. The participants of 37th Meeting of Silesian Ornithologists in Turawa